

šanji o problematiki varstva narave. S svetovne ravni jo zlahka prenesemo v naše domače okolje, ki sta mu vsaj v osnovnih potezah posevečeni strani o Triglavskem narodnem parku. To so strani, ki zahtevajo izrazito aktivno sodelovanje bralca in precej dobro odražajo napreden odnos do narave in okolja.

Osrednji del knjige zanese misli in občutke na pot okoli zemeljske oble, v svet gorá, gozdov, vodá in nenavadnih oblik narave. Fotografije skušajo predstaviti najbolj tipične podobe narodnih parkov, vendar to ni lahko. Vsak park ima na voljo dve do štiri strani, kar v večini primerov pomeni le fotografijo ali dve. Kar težko se je prestaviti iz južnoameriških gorá v finske gozdove, toda tudi na tak »ritem« se navadimo. Mogoče odraža naš odnos, ko je treba vse na hitro in naenkrat, vendar lepota narave v knjigi odrinja tudi ta pomislek. Odlične fotografije neprikrito navajajo v popotniški nemir, ki ga reši le pot ven, v svet. V ta namen je v zaključnem delu knjige vsak park posebej strnjeno in informativno predstavljen v besedi, za orientacijo je dodana še skica dežele z vrisano lego parka.

Ker je večina krajev v knjigi malce daleč, bo popotniški nemir mogoče tle še naprej, vendar se ponuja tudi alternativna rešitev. Čeprav naša narava ni zastopana na nobeni fotografiji, je pri nas veliko naravnih znamenitosti in krajinskih parkov, ki so mnogim še dlje od kakšnega v knjigi predstavljenega parka. S tem ne mislim pridigati domoljubnost, raje nasprotno: pri naravi meje niso - to je: ne bi smele biti - pomembne. Mogoče je v današnjih časih iluzorno govoriti o mednarodni skupnosti in če že ta ne tvori vezi med ljudmi, jih lahko povezuje vsaj narava. Tudi tak simboličen pomen odseva iz čudovitih pokrajin Narodnih parkov sveta.

Dario Cortese

Glas iz zgodovine

Orumenela, zdelana knjiga je pred menoj. Napravila je dolgo pot iz Argentine še v tistih prepovedanih časih. V njej pa je s klono slovensko govornico zapisana obsežna zgodba za tisti čas velikega dejanja — argentinske odprave na Daulagiri, takrat še neosvojen himalajski osem-tisočak. Član te odprave, ki vrha sicer ni dosegla, je bil tudi Slovenec **Dinko Bertoncelj**, ki ga je brezumje vojnih zmagovalcev pognalo daleč iz rodne dežele. Tako je v nekem drugem okolju in v drugačnih razmerah postal prvi slovenski himalajec, takrat tudi že z argentinskim državljanstvom. Šest let (leta 1954) pred prvo slovensko himalajsko odpravo na Trisule ga je doletela čast, da je še ob enem 'gringu', Avstrijcu **Gerhardtu Watzlu**, poletel v skrivnostne azijske dežele osvajat 'nekoristni svet' mogočnega Daulagirija.

Knjiga z naslovom Dhaulagiri, kjer je ob glavnem avtorju Dinku Bertonclju prispeval nekaj uvodnih razmišljanj **dr. Vojko Arko**, slike in zapis o najvišji doseženi točki na Gerhardt Watzl, je izšla leta 1956 v založbi Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu. Knjiga je izjemen dokument in jo je vredno prebrati tudi danes, ko je mnogo stvari povsem drugačnih — od potovanja odprav, razvitosti Indije in Nepala, obljudenosti nepalskih dolin do 'osvojenosti' himalajskih vrhov.

Avtorju z zanimanjem sledimo od začetnih priprav in kasneje na dolgi poti po letališčih in železniških postajah do doline Mayangdi Kola, po kateri so si pot utirali še z mačetami, do vznožij severne stene Daulagirija, kjer se je najtežje šele začinjalo. Dolga dva meseca na gori, polna težav in trenutkov navdušenja, nas proti koncu knjige že tako pritegneta, da ne odnehamo, dokler se zgodba ne razplete.

Takrat so se odprave večinoma vračale močno zdesetkane, saj so bile nesreče zelo pogoste. To pove že zanimiv dogodek, ko se odprava na povratku ustavi pri izdelovalcu kukrijev, znamenitih nožev, pri katerem so jih na pristopu vsi člani odprave naročili po nekaj. Pripravil jih je mnogo manj od naročenega števila. Na njihovo začudenje jim je pojasnil, da ga pač izkušnje zadnjih let učijo, da pride nazaj precej manj ljudi, kot jih je odhajalo. Argentinska odprava se je vračala z vsemi člani, vendar je na povratku naglo hiral sam njihov vodja, **Paco Ibanez**. Splet nesrečnih okoliščin in morda mladostna neugnanost sta mu na gori povzročila take poškodbe, da jim je po srečnem prenosu z gore prek divjih himalajskih sotesk in ob silnem naporu vseh, ki so skrbeli zanj, nazadnje v Katmanduju podlegel.

Daulagirija so se lotili prek severne stene, mimo znamenite 'hruške' dosegli greben, tam nekje pa se jim je dokončno ustavilo. Gerhard Watzl je dosegel najvišjo točko okoli 8000 metrov in četverica je prebila noč le borih dvesto metrov pod vrhom. Namesto na vrh se je odprava v neurju naslednjega dne umaknila nižje. Prav ta umik že na začetku dá ton knjigi — saj je prav tista točka, kjer se odločis kreniti naprej ali se umakniti, takrat pogosto pomenila smrt ali življenje. Dinko Bertoncelj v svoji knjigi razmišlja takole: »Slednjic odrineš v breg, že vnaprej utrujen, apatičen, z zavestjo, da je treba navzgor, kajti tja te kliče neizprosni načrt, ki si se mu predal. Vse prijetnosti, ki jih nizke gore nudijo svojim ljubiteljem v tako obilni meri, izginejo v himalajskih višinah. Občutki zmrznemo, prav kot zledeni dih v mrtvih temperaturah zgornjih tisočakov. Ostane samo še volja, ki ukazuje omahujočemu telesu in ga brez usmiljenja žene dalje proti vrhu.« Tako je v visokih gorah še danes in v tem zagonu, ki je

vsem tako pri srcu, pride trenutek, ko spregovori razum — če je trenutek zamujen, ostanejo zgodbe nedokončane nekje v ledenih vesinah, hrumečem viharju in temni noči. Tragedije, ki smo jim priča tudi danes.

Še eno zadevo, ki jo avtor nakaže, velja poudariti. V času alpskih vzponov posameznih navez prek visokih himalajskih sten sicer nima več pravega pomena, ima pa pomen za bolj trezno vrednotenje zgodovine velikih odprav in osvajanja vrhov. Gre za 'zmagovalce', ki jih časti svet, ob tem pa premnogokrat pozablja na vse ostale, ki so se zaradi spleta okoliščin v pravem trenutku znašli predaleč od vrha, da bi se zapisali v zlato knjigo osvajanj. Tako je bilo na mnogih odpravah, kjer so pot do vrha utirali 'neznani' alpinisti, po njihovi poti pa so stopili na oltar zmagovalcev neki drugi, ki jih je trenutek privedel dovolj visoko, da so zmogli. Takih primerov, ki so v nekaterih knjigah lepo opisani, je v svetovni alpinistični zgodovini mnogo, tudi v slovenski jih poznamo. In današnji prehod od nekdanj izrazito 'kolektivnega' alpinizma v 'žepne' odprave, alpski stil in samohodstvo pomeni za širšo javnost precejšnje olajšanje pri vrednotenju tistega, kar je že itak težko oceniti, nepoznavalcu pa sploh. Prave vrste razmišljanja dajejo osebnosti avtorja poseben pomen — ne pozabi poudariti tudi izjemne vloge šerp, ki so s težkimi tovari skoraj v vseh primerih gazili naprej.

Za današnji čas je knjiga zanimiv pogled v zgodovino, ki je za poznavalca sedanjih razmer v svetovnem alpinizmu še toliko zanimivejši. Za nas pa pomeni pomemben kamenček v mozaiku slovenske alpinistične zgodovine, ki je mnogim še vedno precej neznan. Planinski vestnik je v zadnjih letih z objavljanjem prispevkov o argentinskih Slovencih k poznavanju tega manjkajočega dela mnogo prispeval, bralcu, ki bo prebral knjigo, pa bo ta dala še dodatno osvetlitev in seveda nekaj ur zanimivega branja. Dobra pa bo bralec spoznal tudi osebnost prvega slovenskega himalajca Dinka Bertonclja. Ob današnjih alpinističnih združenjih pomenita navdušenje, ki veje iz knjige, in pošten ter odkrit odnos tiste vrednote, ki bi kljub vsemu morale ostajati na prvem mestu.

Marjan Bradeš

Raziskovalna naloga o Tinetu Orlu

Prav v času, ko se spominjamo 80. obletnice rojstva dolgoletnega urednika Planinskega vestnika, prizadavnega planinskega delavca, pedagoga, kulturnika in mentorja **prof. Tineta Orla**, so tri učenke OŠ Hudinja iz Celja napisale zanimivo raziskovalno nalogo o tem velikem Slovencu. Gre za raziskavo v okviru projekta Mladi za napredek Celja, med katerim

učenci predstavljajo osebnosti svojega kraja. **Mojca Koštomaj, Anamarija Lenart in Urša Lipovšek** so se pod vodstvom mentorice **Jane Draksler** odločile za profesorja Tineta Orla, saj je na območju Celja — kot tudi v slovenskem planinstvu — pustil globoke ustvarjalne sledove in se nepozabno zapisal v srca ljudi, ki so ga poznali.

Lično sestavljena naloga obsega kar 82 tipkanih strani, popestrenih s 37 fotokopijami dokumentov in fotografij iz profesorjevega življenja. Prizadevne učenke so preštudirale kopico zapiskov, ki govorijo o profesorju, in opravile številne pogovore s sorodniki, prijatelji, sodelavci in učenci prof. Orla. Kot vsi, ki se poglobljajo v profesorjevo življenje, so se tudi mlade raziskovalke, kot so zapisale, spraševale, kje je prof. Orel jemal energijo, da je zmogel toliko dela, saj po podatkih, ki so jih dobile, nobena od neštetih profesorjevih nalog ni bila oškodovana na račun druge. Profesor je vse počel z neverjetno energijo, voljo in pedantnostjo.

Raziskava govori o profesorjevem otroštvu v Trzinu in Ljubljani, kako se je že kot učenec odlikoval s prizadevnostjo in bistrostjo, govori o njegovih prvih pohodih v gore, kako je obiskoval bližnje *Grintovce* in počasi segal po vse zahtevnejših ciljih. Mlade raziskovalke so predstavile njegov študij, posluš za jezik in prve začetke službovanja. Posebno poglavje je namenjeno profesorju Orlu kot pedagogu — govori o tem, kako je poučeval in navezoval tople človeške vezi z dijaki, kako jih je usmerjal in vzgajal v razmišljajoče, široko razgledane ljudi, govori o njegovem ravnateljstvu in kako je vodil dijake v naravo. Med drugim je objavljen tudi spomin **dr. Matjaža Kmecla** na izlet dijakov z ravnateljem Orlom v Logarsko dolino.

Zanimivi so zapisi o profesorjevem delovanju tudi po tem, ko je zapustil celjsko gimnazijo. Posebno poglavje govori o profesorju Orlu — planincu in uredniku Planinskega vestnika. Popisano je njegovo delo na čelu PD Celje, navedene so smeri, ki jih je preplezal, opisano prizadevanje v povojnih letih, ko so obnavljali porušene in gradili nove planinske postojanke, predstavljeno pa je tudi njegovo doživljanje gorá in še zlasti njegovo urednikovanje v osrednji slovenski planinski reviji. Učenke niso mogle tudi mimo drugega pomembnega dela, ki ga je profesor ob vsem še opravljal, vse pa je podkrepljeno in ilustrirano s spomini in razmišljanji o profesorju in njegovem delu, ki so jih mlade raziskovalke dobile pri kar 14 sogovornikih. Objavile so tudi obsežno bibliografijo profesorjevih člankov in prispevkov, seznam najvidnejših priznanj, ki jih je profesor dobil za svoje delo in še kopico drugih pomembnih podatkov iz življenja Tineta Orla.